

Parlament České republiky

Senát

15. funkční období

2026

N á v r h

senátního návrhu ústavního zákona

senátorů Daniely Kovářové, Jiřího Čunka, Michaela Canova,

Zdeňka Hraby, Jiřího Voseckého a dalších senátorů,

**kterým se mění Listina základních práv a svobod, ve znění
pozdějších ústavních zákonů, a ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava
České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů**

ÚSTAVNÍ ZÁKON

ze dne 2026,

**kterým se mění Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších ústavních zákonů,
a ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních
zákonů**

Parlament se usnesl na tomto ústavním zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

Změna Listiny základních práv a svobod

Čl. I

V čl. 13 Listiny základních práv a svobod, vyhlášené usnesením předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. jako součást ústavního pořádku České republiky, se dosavadní text označuje jako odstavec 1 a doplňují se odstavce 2 a 3, které znějí:

„(2) Každý má právo na život nezávislý na digitálních službách; nikdo nesmí být veřejnou mocí nucen k využívání elektronické komunikace, a to bez jakékoliv újmy.

(3) Hotovostní platby lze omezit jen zákonem z důvodu veřejného zájmu.“.

ČÁST DRUHÁ

Změna Ústavy České republiky

Čl. II

V čl. 98 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění ústavního zákona č. 448/2001 Sb., se doplňuje odstavec 3, který zní:

„(3) Měnou České republiky je koruna česká.“.

ČÁST TŘETÍ

ÚČINNOST

Čl. III

Tento ústavní zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2027.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

Důvodová zpráva

A. Obecná část.

1. Zhodnocení platného právního stavu, odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy a vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy v jejím celku.

Navrhovaná právní úprava se dotýká dvou stěžejních dokumentů ústavního pořádku České republiky tak, jak jej koncipuje čl.112 Ústavy České republiky. Každý z nich má odlišný legislativní a ústavně-předmětový charakter, a tudíž v zásadě rozdílný význam a dopad na společenské vztahy. V rámci struktury ústavního pořádku mají však stejnou, tedy ústavní právní sílu.

Návrh na novelizaci Listiny základních práv a svobod zasahuje právo na soukromí, svobody občanů, zejména svobodu smluvního práva, jakož i právo na ochranu dopravovaných zpráv. Návrh se týká Listiny základních práv a svobod, a v tomto směru chrání fyzické a právnické soukromé osoby ve vztahu k současnému i budoucímu vývoji elektronicko-komunikačních procesů.

Určitým zásadním významovým segmentem elektronické komunikace je i variabilita způsobů plateb často upřednostňujících prostředky elektronické komunikace, a to před hotovostním stykem. Smluvní charakter hotovostního styku by přitom měl zůstat jako princip lidské a občanské svobody výsadou a svobodným rozhodnutím zejména fyzických osob.

Návrh na novelizaci Ústavy České republiky upravuje ochranu tradiční a historické národní měny, tedy koruny české jako platidla. Proto je zařazen do ústavní úpravy, která se týká instituce České národní banky a jejích pravomocí.

Zejména předmětová souvislost nezbytnosti zachování hotovostního styku přiměřeného k respektu k občanským svobodám, ochraně soukromí, lidským schopnostem, věku i majetkovým poměrům (byť nyní již zákony redukováného dosahu), jakož i ochrany historické národní varianty platidla (koruny české), odůvodňuje nezbytnost podat obě novelizace v jednom senátním návrhu.

2. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky.

Návrh nové ústavní úpravy je třeba považovat za přímou novelizaci ústavních norem českého ústavního pořádku. Jedná se tedy o obsahově horizontální vztah novelizační právní úpravy přímo zasahující do platných ústavních zákonů (i když Listina takto není označena). Navrhovaná právní úprava tak platné ústavní normy obsahově rozvíjí.

Navrhovaná právní úprava zcela vychází z ústavních dispozic České republiky nastavených článkem 1 Ústavy a definujících český stát jako stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana.

Po obsahové stránce je navrhovaná úprava taktéž v plném souladu s ústavními kautelami podstatných náležitostí demokratického právního státu tak, jak jsou založeny a garantovány článkem 9 odst. 2 Ústavy.

3. Zhodnocení slučitelnosti navrhované právní úpravy s předpisy Evropské unie, judikaturou soudních orgánů Evropské unie nebo obecnými právními zásadami práva Evropské unie.

Navrhovaná právní úprava je v plném souladu s právními předpisy, na nichž je založena Evropská unie. Plně odpovídá požadavkům článku 4 Aktu o podmínkách přistoupení České republiky (a dalších zemí) a úpravách smluv, na nichž je založena Evropská unie.

a) S ohledem na záměr i důraz navrhované právní úpravy lidskoprávní obsahovou stránku předmětu navrhované ústavní úpravy tato navazuje a rozvíjí řadu principů obsažených v Listině základních práv Evropské unie, zejména pak: lidskou důstojnost (čl.1), respektování soukromého a rodinného života (čl.7), ochranu osobních údajů (čl. 8), svobodu projevu (čl.11), svobodu podnikání (čl.16), a také princip zákazu diskriminace (čl. 21), jakož i práva starších osob (čl.25). Navíc, v politikách Evropské unie je zajištěna i „vysoká úroveň ochrany spotřebitele“ (čl. 38).

b) Evropská unie upravuje jako součást hospodářské a měnové politiky i založení jednotné měny – euro jako součást otevřeného tržního hospodářství (čl. 119 odst. 2 Smlouvy o fungování Evropské unie, dále jen SFEU). Přístup členských států do eurozóny je přitom vázán na „splnění nezbytných podmínek“ (čl. 139 odst.1 SFEU). Členské státy tak podle platného textu i obsahového normativního kontextu SFEU samy svobodně rozhodují o svém případném začlenění do eurozóny, přičemž se na ně vztahují některé výjimky týkající se eurozóny (podle článku 139 odst. 2 písm. a) až j)).

4. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána.

Systém Rady Evropy, jehož je Česká republika členským státem, je založen na Úmluvě o lidských právech a základních svobodách (dále jen Úmluva). Listina základních práv a svobod jako součást ústavního pořádku České republiky z tohoto zásadního mezinárodně právního dokumentu principiálně i obsahově vychází. Pokud tedy zde navrhované změny Listiny i Ústavy České republiky sledují rozvoj principů ochrany lidských práv a svobod, potom jsou nejen v souladu s mezinárodními dokumenty republiku zavazujícími, ale ve vztahu k Úmluvě efektivně navazují a rozvíjejí i lidskoprávní úpravu v ní obsaženou, a to zejména články 1. až 5. založené na právu na život, svobodě člověka a ochraně soukromého života.

Navrhovaná právní úprava je taktéž v souladu s konsolidovanou judikaturou Evropského soudu pro lidská práva, jehož jurisdikční koncepce trvale akcentuje ochranu lidské přirozenosti, projevu svobodné vůle, jakož i ochranu soukromí před právní i mimoprávní expanzí nadřazeného veřejnoprávního rozhodování.

5. Předpokládaný hospodářský a finanční dopad navrhované právní úpravy na státní rozpočet a ostatní veřejné rozpočty.

Návrh obou novelizací má zřetelně normativně-legislativní charakter *de constitutione ferenda*. Přitom by měl sloužit i jako *normativně-blanketní* východisko pro budoucí právní úpravy a zejména případná zákonná omezení vycházející z nové ústavní úpravy.

Návrh nové ústavní úpravy tedy nepředpokládá nové výdaje státního rozpočtu.

Vzhledem k tomu, že nijak nerozšiřuje ani pravomoci ČNB, nenárokuje změny zásad a pravidel rozpočtového hospodaření České národní banky.

6. Informace o lobbování.

Novelizační návrhy týkající se vývoje elektronické komunikace a jejích dopadů na život ve společnosti jsou iniciovány pouze zhodnocováním občanských podnětů, jakož i dlouhodobých mediálních diskusí týkajících se lidské a občanské komunikace s orgány veřejné správy. Jsou tak i logickým výsledkem koncentrace společenských důvodů znamenajících i očekávání od ústavodárce jako výhradní instituci garantující demokratickou ústavnost.

Novelizační návrh týkající se České národní banky je výsledkem hodnocení diskusí týkajících se ústavních garancí státní suverenity České republiky, v níž i zákonné platidlo zůstává zcela legitimní součástí státní suverenity. Přitom případné ústavní garance zakládající se na autenticitě koruny české by nepochybně k povědomí o této suverenitě v občanské společnosti jenom přispěly.

Tudíž, ani v souvislosti s tímto návrhem nelze hovořit o jakémkoliv *lobbování*, a to výslovně ani ze strany České národní banky.

B. Zvláštní část.

K čl. I. (článek 13 Listiny základních práv a svobod)

a) V současných státech Evropské unie probíhá rozsáhlá debata o ochraně soukromí. S touto diskusí souvisí i právo na život mimo komunikační sítě, platformy a způsoby komunikace, jakož i právo na zachování možnosti hotovostních plateb. Digitální forma komunikace včetně elektronických a digitálních plateb totiž především nezaručuje právo na zachování soukromí, protože z podstaty své existence vylučuje zachování listovního tajemství, jak je to garantováno ve článku 13 Listiny základních práv a svobod.

Předkládaný návrh si klade za cíl poskytnout fyzickým osobám, případně s určitým omezením i osobám právnickým, při komunikaci se státními orgány svobodnou možnost výběru mezi digitální a ne digitální (osobním, poštovní a podobně) cestou.

Návrh změn ústavní úpravy reaguje na postupující digitalizaci, která často svévolně, a to i nátlakovou cestou, nicméně i často formou zákona, nařizuje občanům pouze digitální formu komunikace. Stát by měl respektovat právo na zachování lidské důstojnosti, neboť fyzické osoby ani nemají, nebo nechtějí mít k dispozici vysoce sofistikované elektronické přístroje jinak obvyklého moderního charakteru (jako počítače či tzv. chytré telefony), které jsou pro takové formy komunikace nezbytné. Jiné skupiny občanů také nejsou schopny elektroniku rutinně ovládat a jsou odkázány na pomoc jiných osob.

Navíc, jakékoli *ex lege* nucení všech soukromých osob k používání digitální a elektronické formy komunikace se státem úřady i obcemi, jejich organizačními složkami i jim podřízenými subjekty na všech úrovních, způsobuje některým skupinám osob i duševní strádání, frustraci, fobii a nervozitu, ba dokonce i újmu na jejich důstojnosti. Hodnoty i obsah lidské důstojnosti je ostatně chráněn článkem 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Jakékoliv, byť zákonné nucení lidí k digitální komunikaci navíc po nich požaduje pořízení moderních počítačů a tzv. chytrých telefonů, což odporuje článku 11 Listiny, v němž je zakotveno právo na majetek spolu s právem rozhodovat o něm podle svého uvážení.

b) Navrhovaná právní úprava dopadá do vztahu mezi občanem a státem, státními korporacemi, obcemi, kraji a subjekty státem, obcemi a kraji zřizovanými nebo úkolovanými. Netýká se soukromých vztahů mezi subjekty, které si mohou svobodně dohodnout formu komunikace včetně elektronické.

Na základě výše uvedených důvodů se tak navrhuje stávající znění článku 13 Listiny označit jako odstavec první.

Další (následující) odstavce téhož článku jsou doplňujícími, přitom reagující na fakt, že elektronická a digitální forma komunikace a digitální služby, respektive komunikace prostřednictvím internetu ve své podstatě nezaručují právo na soukromí.

(nový) Druhý odstavec pak garantuje každému právo na nedigitální život a formy komunikace.

(nový) Třetí odstavec poté zaručuje právo na zachování hotovosti, jež lze omezit jen ve veřejném zájmu zákonem, čímž reaguje na tendenci oslabit a vytlačit hotovostní platby ve prospěch (pouze) digitálních plateb.

c) Podobnou právní úpravu přijaly i některé členské země Evropské unie, jako Slovensko, Slovinsko, Maďarsko. V dalších evropských zemích, například v Rakousku, se o této možnosti již v několika návrhových etapách diskutuje. Zcela nedávno pak zachování hotovostních plateb v celostátním referendu dokonce odhlasovalo Švýcarské spříseženectvo (což je od roku 1848 oficiální název švýcarské federace).

d) Novelizační návrh taktéž odpovídá názoru Evropské unie, neboť Evropský parlament již v usnesení „o digitální propasti a sociálních rozdílech způsobených digitalizací“ (ze dne 13. 12. 2022 č.j. 2022 /2890 (RSP) uvádí, že „*mnoho každodenních služeb by mělo nabízet nedigitální řešení, aby vyhovělo potřebám těch, kteří nemají dovednosti nebo znalosti k využívání on-line služeb, kteří chtějí zachovat off-line služby, nebo kteří nemají přístup k digitálním zařízením a aplikacím*“. Usnesení tak trvá na zachování rovných podmínek mezi *on-line* a *off-line* světem.

K čl. II. (článek 98 Ústavy České republiky)

Návrh novelizace upevňuje pozici ČNB v bankovním a monetárním systému České republiky, jakož i ve vztahu k hospodářské politice vlády. Měnová politika tím přispívá stabilitě cenové, což je současná hlavní funkce ČNB.

Předkládaná změna reaguje taktéž na celospolečenskou diskusi o nutnosti ústavní ochrany koruny české jako zákonného platidla, a tím i zachování podstatného znaku suverenity, tedy autonomní, samostatné měnové politiky českého státu a jeho veřejnoprávního a ústavně nezávislého reprezentanta.

Není bez společenského významu, že každý stát, který sleduje svoje národní tradice i symboly, může svoji oficiální státní symboliku spojovat i s faktickou vizuální symbolikou svých platidel, které namnoze zobrazením osobností, dějů i míst připomínají klíčová fakta z národního života. A tím jsou také schopna upevňovat i povzbuzovat národní sebevědomí a jakož i vztah k vlastním dějinám. Tento fakt zejména ve vztahu k relativně méně početným národům v rámci členských států Evropské unie může nabývat rostoucího významu. Podobné uvažování je možné sledovat i například v Polsku nebo v Maďarsku.

K čl. III (účinnost)

Účinnost navrhované úpravy je stanovena v souladu s obecným pravidlem nabývání účinnosti právních předpisů podle § 9 odst. 2 zákona č. 222/2016 Sb., o Sbírce zákonů a mezinárodních smluv a o tvorbě právních předpisů vyhlášených ve Sbírce zákonů a mezinárodních smluv (zákon o Sbírce zákonů a mezinárodních smluv).

V Praze dne 25. března 2026